

Social- och hälsovårdsministeriet

Diarienummer: **VN/12531/2021** och **STM083:00/2019**.

Kårkulla samkommuns utlåtande om förslaget till lag om funktionshinderservice samt föreslagna ändringar i specialomsorgslagen

Gällande följande lagparagrafer är behovet av preciseringar, ändringar och kompletteringar uppenbara:

LAG OM FUNKTIONSHINDERSERVICE

§ 2 Lagens tillämpningsområde och förhållande till annan lagstiftning

Lagens tillämpningsområde är en ytterst viktig paragraf i och med att den avgör vilka personer som har rätt att få funktionshinderservice.

I paragrafen saknas social funktionsförmåga. Att fysisk, psykisk, social och kognitiv, funktionsförmåga hänger ihop och påverkar varandra bör också beaktas.

Att social funktionsförmåga inte beaktas och paragrafen dessutom innehåller starka begränsningar som t.ex. väsentlig nedsättning av funktionsförmågan, leder till att det är stor risk för att personer med lindrig intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, vilka nödvändigt behöver den service som ges på basen av funktionshinderslagen, faller utanför lagens tillämpningsområde.

Vad gäller begränsningen p.g.a. hög ålder är det viktigt att i detaljmotiveringarna betona att då en person som får service enligt funktionshinderservicelagen blir äldre och servicebehovet ökar, så bör hen fortsättningsvis få sin service enligt funktionshinderservicelagen, då servicebehovet fortsättningsvis i huvudsak beror på funktionsnedsättningen.

Upprepat behov av stöd behöver öppnas bättre i detaljmotiveringarna. Att använda "när hjälp behövs varje vecka" som exempel kan leda till att hjälp, stöd och omsorg inte beviljas för att svara mot behov som uppkommer mera sällan.

Avsikten med lagreformen har varit att minska de grupper som faller emellan lagstiftningarna, men de stränga avgränsningarna i lagens tillämpningsområde leder sannolikt till det motsatta.

Service enligt socialvårdslagen är i allmänhet inte tillräcklig och lämplig för att svara mot de behov som personer med intellektuella/ neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har.

§ 7 Träning

Den tidigare formuleringen i HE 159/2018 lag om funktionshindersservice svarar bättre mot de behov personer med intellektuella/neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har. Dessa grupper har också behov av beslut om träning som inte är tidsbundna, utan i kraft tillsvidare. De nuvarande formuleringarna försvagar dessa personers möjligheter att under en lång tid få den handledning och det stöd de behöver för att klara en så normal livsföring som möjligt.

Neuropsykiatrisk träning (handledning) behöver nämnas i detaljmotiveringarna. Den är av oerhört stor betydelse för många barn och unga och behovet av denna serviceform är starkt växande.

Arbetslivsträningen, som för personer med intellektuella och/eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är avgörande för att de ska kunna få och behålla ett arbete behöver finnas med här och kunna ges fortgående och inte flyttas över till socialvårdslagen där servicebesluten blir diskretionära.

§ 12 Särskilt stöd

Paragrafen om särskilt stöd innehåller serviceformer som är väldigt viktiga för personer med intellektuella och andra funktionsnedsättningar.

Särskilt stöd för delaktigheten och stöd i att fatta beslut skulle enligt lagförslaget kunna ges som fristående från annan service först fr.o.m. år 2025. Detta innebär att personer med funktionsnedsättningar i särskilt utsatt ställning inte har rätt till dessa serviceformer under två års tid. Alla stödformer som nämns i paragrafen behövs då lagförändringarna i övrigt träder i kraft.

Krävande multiprofessionellt stöd begränsas i lagförslaget till att vara en sista hands service. Krävande multiprofessionellt stöd behövs också som stöd och i förebyggande syfte och inte enbart när allvarliga beteendestörningar och aggressivt beteende samt självdestruktivt beteende har eskalerat och blivit upprepade. Det kan också finnas behov av krävande multiprofessionellt stöd redan innan man kört fast i fråga om

begränsningsåtgärder, så att de blivit upprepade och inte kan undvikas. Krävande multiprofessionellt stöd är en viktig serviceform inom specialomsorgen idag.

Syftet att trygga möjligheten till krävande multiprofessionellt stöd också i fortsättningen kommer efter SoHä reformen att bli problematiskt på svenska i och med att de i detaljmotiveringarna nämnda yrkesgrupperna splittras till olika välfärdsområden. Volymerna i Svenskfinland är sådana att tjänsterna borde tryggas genom det övergripande samarbetsavtalet mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena.

§ 19 Dagverksamhet

Paragrafen begränsar möjligheterna att delta i dagverksamhet till personer som är arbetsförmögna eller som inte kan delta i arbetsverksamhet som ordnas med stöd av av kommande ändringar i socialvårdslagen. Det betyder en avsevärd försämring för nuvarande specialomsorgsklienter, som nu kan delta i arbetsverksamhet så långt de har ork och resurser till det och sedan kan komplettera med dagverksamhet, för att ha meningsfylld verksamhet som både stöder arbetsförmåga och delaktighet under veckans alla vardagar.

Dagverksamhet borde beviljas utgående från individuella behov utan kategoriska begränsningar.

Resor till och från dagverksamheten ingår i lagförslaget i stöd för rörligheten. Detta kommer att innebära osäkerhet och många tolkningsproblem när det gäller att ordna dagverksamhetens transporter. T.ex. då stödet för rörligheten inte får ersätta bristen på kollektivtrafik kan det i praktiken innebära att personer som bor i glesbygden t.ex. hos sina anhöriga inte har möjlighet att delta i dagverksamhet.

Dagverksamhet beviljas enligt lagförslaget inte till personer som får ålderspension, utan sådan verksamhet som stöder den sociala delaktigheten kan ordnas i enlighet med individuella behov enligt § 26 i lagförslaget eller med stöd av socialvårdslagen. Precis som bland den övriga befolkningen finns det stora skillnader mellan individer vid vilken ålder behov att "pensionera sig" blir aktuellt. Här behöver man i ett inkluderande samhälle ge möjlighet till fortsatt dagverksamhet utgående från individuella behov. Det är sannolikt ofta inte ens möjligt att ordna annan verksamhet som stöder social delaktighet på svenska p.g.a. små volymer.

En svaghet är att det inte finns ett förslag till lagstiftning kring arbetsverksamhet och arbetslivsträning, vilket gör det svårt att bedöma helhetssituationen.

LAG OM ÄNDRING AV LAGEN ANGÅENDE SPECIALOMSORGER OM UTVECKLINGSSTÖRDA

1 kap. Allmänna stadganden § 2

Enligt förslaget till lagändring kommer individuell vård och omsorg i anslutning till krävande stöd samt rehabilitering som tillhandahålls vid en enhet för krävande stöd att finnas under specialomsorgslagen. En enhet för krävande stöd tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg enligt § 21 c i socialvårdslagen eller service på institution enligt 22 § i samma lag.

Definitionerna av krävande stöd/enhet för krävande stöd/krävande vård och omsorg förblir oklara i lagförslaget.

1 kap. Allmänna stadganden § 9

Enligt förslaget ska det i ett välfärdsområde finnas ett sådant antal enheter för krävande stöd som motsvarar behovet. I detaljmotiveringarna för samma paragraf står det att enheter för krävande stöd ska ha tillgång tillsådan sakkunskap inom medicin, psykologi och socialt arbete som behövs för att genomföra krävande vård och omsorg samt rehabilitering och för utförande av undersökningar som krävs för förordnande om intagning för specialomsorger oberoende av personens vilja.

Att sådana enheter som beskrivs i § 9 skulle finnas i varje tvåspråkigt välfärdsområde är inte realistiskt med tanke på de små volymer det är frågan om. Enheter för krävande stöd bör förverkligas genom samarbetsavtal för att servicen överhuvudtaget ska kunna erbjudas på svenska. Detta behöver lyftas upp i lagstiftningen.

3 a kap. Stärkande av självbestämmanderätten och användning av begränsningsåtgärder inom specialomsorger

42 k § Användning av begränsande anordningar eller klädesplagg i dagliga rutiner

Ett förtydligande gällande användning av extra bälte under biltransporter behövs. I den nuvarande lagstiftningen är det oklart om extra bilbälte får användas under transporter eller inte. En del personer med intellektuell funktionsnedsättning behöver vara fastspända med ett extra bälte under biltransporten för att undvika att hen stiger upp, går fysiskt på övriga medpassagerare eller föraren eller till och med öppnar bildörren

för att hoppa ur bilen. Att ha extra personal med under transporten räcker inte alltid till och garanterar inte personens egen eller övrigas trygghet.

42 l § Användning av begränsande anordningar eller klädesplagg i allvarliga risksituationer

Paragrafen måste även kunna tillämpas inom dag- och arbetsverksamhet. Exempelvis hygienoverall får endast användas inom boende med heldygnsomsorg men inte inom dag- och arbetsverksamhet. Begränsningen försvårar möjligheten för personer med intellektuell funktionsnedsättning att delta i dag- och arbetsverksamhet eftersom orsaken till användningen av hygienoverall inte försvinner dagtid.

42 m § Rörelsefrihet under övervakning

Ett förtydligande gällande vem begränsningsåtgärden tillämpas på är uppenbar. Det är viktigt att man skiljer åt en persons behov av stöd i syfte att kunna röra på sig och vara delaktig och en persons behov av övervakning för att kunna tryggt röra sig utan att utsätta sig själv och andra för fara eller omfattande egendomsskador. Begränsningsåtgärden bör tillämpas endast på personer som självständigt och fysiskt kan röra sig, men som på grund av sin funktionsnedsättning behöver övervakning för att undvika att farosituationer uppstår.

Vidare konstateras att den ikraftvarande lagen inte ger möjligt att inom boende med heldygnsomsorg använda övervakning med videomonitor. En person med intellektuell funktionsnedsättning kan på grund av sjukdom utsättas för livsfara eftersom varken avlyssningsapparat eller andra hjälpmedel som finns räcker till. I lagen måste det finnas möjlighet att i särskilda fall, speciellt nattetid och då det inte finns andra alternativ, använda videomonitor vid övervakning.

Pargas den 11 april 2022

Å tjänstens vägnar,

Otto Ilmonen, samkommundirektör